УДК 316.7

ЗАСТОСУВАННЯ ЛАНДШАФТНОЇ МЕТОДИКИ ДЛЯ ОКРЕСЛЕННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ РЕКРЕАЦІЙНО–ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ

APPLICATION OF LANDSCAPE TECHNIQUE TO OUTLINE POTENTIAL RECREATIONAL AND TOURIST RESOURCES OF NATURAL PARKS

Грех В. І.,
доктор богословських наук, кандидат географічних наук, викладач кафедри туризму, Львівський державний університет фізичної культури (Львів, Україна), e–mail: V.Hrekh@i.ua

Hrekh V. I.,
Doctor of Theology, Ph.D. in Geography, Lecturer of the Department of Tourism, Lviv State University of Physical Culture (Lviv, Ukraine), e–mail: V.Hrekh@i.ua

Стаття присвячена ландшафтній методиці обґрунтування можливості використання рекреаційно–туристичних ресурсів природних парків. На відміну від попередніх років, у сучасному туризмі з'явилися тенденції, які почали розглядати ці місцевості не лише як заповідну охоронну зону рослинних і тваринних ресурсів, але й із точки зору соціальної позиції – використання ландшафтів для відпочинку й оздоровлення людини, у нашому випадку – туристично–рекреаційна робота. Крім того відбулося зміщення акценту такого типу відпочинку з флори і фауни на ландшафт, який став найбільшим і найціннішим рекреаційно–туристичним ресурсом та набув оздоровчої функції, а також соціального та економічного значення.

Показано потенціал використання різних типів лісів природніх парків, лук, озер, деяких об'єктів неживої природи та корисних копалин у туристичних маршрутах, а також переваги висотної диференціації рослинного покриву. Практичний матеріал здебільшого поданий на прикладі Карпатського національного природнього парку із трьома районами його рельєфу.

Ключові слова: *природне середовище, заповідник, охорона природи, ландшафти, рекреаційно–туристичні ресурси, національний природний парк, туризм, туристи.*

The article is devoted to the Landscape Technique; feasibility of using recreational and tourist resources of natural parks. Unlike previous years, in the contemporary tourism there are tendencies to embark in viewing these places not only as the conserved and protected area of plant and animal resources but also from the point of view of social position of using landscapes for person's recreation and health improvement, that is a tourists recreation work. Moreover, there has been a change in emphasis of this type of recreation from flora and fauna to a landscape that has become the biggest and the most valuable recreation resource and has got a health care function along with a social and economic value.

The opportunities of using in tourists routes different types of forests and natural parks, meadows, lakes, some object of inorganic nature and mineral wealth have been shown along with the advantages of high level vegetation differentiation. Practical material for its most part is given on the example of the Carpathian National Natural Park with three areas of its relief.

Keywords: *natural environment, nature reserve, nature protection, landscapes, recreational and tourist resources, national natural park, tourism, tourists.*

При складній взаємодії людини і природи все більше посилюється техногенний вплив на природне середовище, а тому виникають нові завдання охорони навколишнього середовища, і найбільше в заповідній справі [8]. У минулі часи охорона природи зосереджувалася тільки на охороні біологічних видів, рослин і тварин що піддавалися зникненню, але вони мали певне економічне, екологічне та науково–природниче значення. Із п'ятдесятих років минулого століття денатуралізація природних ландшафтів та екологічна дестабілізація навколишнього середовища змінили погляди на призначення природоохоронних територій. Міняється і поглиблюється методика ландшафтного обґрунтування місцевостей, які почали розглядати не лише як заповідну охорону рослинних і тваринних ресурсів, але і як соціальні позиції – використання ландшафтів для відпочинку й оздоровлення людини, в нашому випадку туристично–рекреаційна робота, а ландшафт став найбільшим і найціннішим рекреаційно–туристичним ресурсом та набув оздоровчої функції, рівно соціального й економічного значення. На основі виробленої ландшафтної методики стало можливим так близько підійти до різностороннього обґрунтування рекреаційно–туристичних ресурсів усіх заповідних територій, в тому числі і національних природних парків [2; 9].

З даною метою в Україні, як і в інших державах, з'явився новий шлях природоохоронної роботи, створення мережі природних національних та регіональних парків, і тому Карпатський національний природний парк відповідає усім вимогам і нормам, та підлягає усім напрямам охорони, збереження та відтворення цієї на даній території утвореної краси, оскільки він входить у гірський регіон Українських Карпат, де є збережено половину всіх представників рослинного та тваринного світу, мало змінені ландшафти, де є багаті рекреаційні й бальнеологічні ресурси. Методика ландшафтних досліджень, спрямована на рекреаційно–туристичні ресурси, їх вивчення, дослідження та впровадження в напрямі туристичної діяльності тісно пов'язана з методикою вивчення цілого Карпатського регіону [5].

Мальовнича природа Горган і Чорногори, що найбільше ціняться у біогеографічному ландшафтно–естетичному та рекреаційному відношеннях, а також і басейни Прута й Черемоша, що відвідуються мільйонами туристів. У наш час ці ландшафтні рекреаційні туристичні ресурси стали традиційними улюбленими ресурсами зростаючої кількості туристів, завдяки рекреаційно–туристичній роботі [3].

Карпатський національний природний парк, станом на сьогодні, у певній мірі досліджений, чому ми завдячуємо багатьом відомим і талановитим вченим, зокрема С. М. Стойку, Л. І. Мілкіній, Л. О. Тасєнкевичу, К. А. Малиновському, В. М. Бабиченку, Г. П. Міллеру, П. Р. Третяку та іншим. Їхня методика дослідження послужила глибинному вивченню природних ресурсів, але дана місцевість потребує ще більшого вивчення її, ще вагоміших методів дослідження на основі поєднання ландшафтного обґрунтування природних особливостей, які б послужили на благо соціальних потреб населення стосовно рекреційно–туристичних ресурсів, що служать людині для її відпочинку, оздоровлення і повноцінних життєвих умов.

Формування конвенції національних парків різних категорій – надзвичайно цікаве. Закордоном це найпоширеніша форма охорони цінних у біогеографічному, ландшафтному й рекреаційному напрямах місцевостей, а оскільки в Україні є місця,

цікаві і цінні у ландшафтному відношенні, і володіють важливим природним рекреаційним потенціалом, то вони надзвичайно придатні для туристичної роботи, що несе в собі також пізнавальну різносторонню місію. «Отже, НП виявилися в зарубіжних країнах загальноприйнятною формою охорони територіально значних природних комплексів, що мають особливе екологічне, біогеографічне, ландшафтно–естнтичне і рекреаційне значення» [10, с. 8]. Такого ж значення і вимог досягнуто вже і в Україні, що бачимо на прикладі Карпатського національного природного парку [5].

Про потребу в Карпатах охорони територіально–значних заповідних територій, доводить, що ця проблема піддавалася науковим дискусіям, і що вивчення масивів науково–природничого призначення сягає на початок XX століття, чому завдячуємо науковим дискусіям на Міжнародній конференції з охорони природи в Берні (Швейцарія), що відбулася 1913 року; ця робота має цікаву, повну, велику історію та включає багато талановитих імен і їхні праці: Ф. Гербіха (Herbich, 1865), Г. Запаловича (Zapalowicz, 1889), Л. Фекете і Т. Блатни, (Fekete, Blattny, 1914). Прогресивні вчені М. Новацький, Е. Яноте, Г. Конвентц, В. Шафер, С. Соколовський, І. Г. Підоплічко. Їх методика, талановита праця, вагомі дослідження в той час були видатним вкладом у розвиток науки і відкриттям та досягненням у напрямі дослідження багатьох територій Карпат комплексного напряму, а в даний час є тією основою, фундаментом для подальших наукових відкриттів та відповідних нововведень, і на цій основі – нового бачення природних утворень на допомогу життєвого рівня населення. Усе більше людей прагне ближче наблизитися до того, що утворила природа і стати єдиним цілим із цим утворенням. І в цьому теперішньому напрямі прагнення людини використовувати рекреаційні туристичні ресурси в рекреаційно–туристичній роботі, а найбільше в Карпатах, туристичній довершеності, відіграла група вчених, що завершили свої дослідження найбільшою науковою працею – створення глибинного наукового видання «Природа Карпатського національного парку», відповідальними редакторами якого стали М. А. Голубець і С. М. Стойко, і авторами якого є С. М. Стойко, Л. І. Мілкіна, Л. О. Тасєнкевич, К. А. Малиновський, В. М. Бабиченко, Є. М. Кітенко, Н. В. Ніколаєва, В. М. Пищолка, С. В. Рудишина, С. П. Гавура, В. В. Даниш, П. Н. Царненко, І. Д. Гофштейн, А. П. Федоренко, І. В. Рогатко, М. П. Кулешко, П. Р. Третяк, П. А. Трибун, В. Т. Дячук, І. І. Козак, І. М. Яківчук.

«Питанням територіальної охорони природи в Українських Карпатах приділяв увагу також митрополит Андрей Шептицький. За його ініціативою на південному мегасхилі Вододільних Горган в околицях Осмолоди був створений кедровий резерват Яйце (263 га), який існує й зараз. Із природоохоронних та культурних міркувань митрополит Шептицький підтримував також ідею створення в Чорногорі територіально великого національного парку» [10, с. 12].

Територія Карпатського національного парку включає в себе надзвичайно цінні з ландшафтно–екологічної ботаніко– і зоогеографічної та природоохоронної точок зору гірські екосистеми у найвищому східному секторі Українських Карпат.

Методико–ландшафтно обґрунтовуючи рекреаційно–туристичні ресурси природних парків, ще більше зосереджуємося на всіх попередніх дослідженнях багатьох природних парків та інших заповідних територій, які дають можливість вибрати вікові напрями зосередженості всіх компонентів природи, а на їхній основі переконуємося у значимості цих досліджень. І тому для рекреаційно–туристичної роботи буде цікаво і цінно знати, що в Карпатському національному парку зосереджено 240 ендемічних видів і підвидів рослин, чи 6,5% усієї Карпатської флори, яка налічує близько 2700 видів, за даними [9], що становить понад ¼ всієї флори європейського континенту.

Методико–ландшафтне обґрунтування рекреаційно–туристичних рослинних ресурсів дало змогу дослідити, що на території парку охороняються гірські лісові та високогірні чагарникові й трав'яні субальпійськітаальпійськіфітоценотичнікомплекси, насичені елементами середньоєвропейської і частково західно– та південноєвропейської флор: Faqussylvatica L. Acerpseuoloplatanus L. Abiesalba Mill. Pinuscembra L. Duschekiavividis (Chaix) Opiz. Rhododendron Kotschy Simon K. Scopoliacarniolica Jacq, Pulmonariafilarsrkyana Jav, Tele Kiaspecios (Schreb) Baumg. Lunariarediviva L. Vineaminor L. Hederahelix L. Leontopodiumalpinum (L.) Cass.

Застосовуючи теоретико–методичне обґрунтування дослідження території Карпатського національного природного парку, ставимо перед собою завдання і мету показати значення його, як екологічного й біогеографічного об'єкту, як заповідної категорії у гірських регіонах (табл. 1).

Для рекреаційно–туристичної роботи придатні критерії групи соціального значення. Розглядаючи критерії рекреаційного значення екосистеми, спостерігаємо наявність у ньому основних рекреаційних ресурсів – кліматичних,

Таблиця 1

Критерії груп Карпатського національного природного парку

№ п/п	Група созологічного науково–природничого значення	Група соціального значення
1	Оригінальності й типовості	Рекреаційного
2	Унікальності	Спортивно–туристичного
3	Натуральності	Ландшафтно–естетичного значення
4	Біогеоценотичної гетерогенності	Природних і окультурених комплексів
5	Стабільності природних територіальних комплексів	

бальнеологічних, рослинних, естетичних, що свідчить про те, що Карпатський національний природний парк має високий рекреаційний потенціал. Значний висотний діапазон розміщення території дає змогу в парку спостерігати різні кліматичні зони – від помірної до дуже холодної [1]. Наявність стабільного снігового покриву дозволяє розвивати рекреаційну діяльність і взимку. Влітку вагоме рекреаційне значення мають води Прута і його приток. Переважання у лісових екосистемах хвойних порід, що продукують фітонциди і терпени, забезпечує високі оздоровчо–гігієнічні функції парку.

Територія парку придатна для розвитку різноманітних видів активного спорту і туризму. Сприятливі фізичні та географічні умови, що спостерігаються у Карпатському національному природному парку дають можливість успішному розвитку і альпінізму, гірському туризму, гірськолижному спорту, лижному трампліну, спортивній ловлі риби та інших видів туризму і спорту.

Важливе значення має ландшафтно–естетичний критерій, що базується на природних цінностях паркових ландшафтів, що є естетичною потребою туристів, екскурсантів. «Національні парки, розміщені в гірських районах, завдяки розчленованому рельєфу завжди відрізняються високою естетичністю ландшафтів. КНП, що охоплює середньо– й високогірні ландшафти з характерними для них типами лісової, субальпійської й альпійської рослинності й багатим видовим складом декоративних рослин, весь рік відзначається мальовничістю ландшафтів і їх привабливістю» [10, с. 18].

Геологічна будова так близько підходить до сучасних методів дослідження, що дають можливість прослідковувати великі території в єдиному цілому об'єкті і в більш короткому часовому вимірі. ГІС і ГІТ дають здатність бачити і підтвердити межі Карпатського національного природного парку, що знаходиться в межах українського сегменту Східних Карпат, і що перетинають із півдня на північ ряд їх структурно–фаціальних зон, зокрема Свидовецьку, Чорногірську та Скибову. Геологічна будова території парку, як і всієї території Карпат, досить складна та своєрідна. Карпатський НПП, маючи таку складну й своєрідну геологічну будову є потрібним матеріалом для туристичної роботи. Туристам необхідно бачити тектонічну схему Українських Карпат, яка дасть можливість відстежити на місцевості межі і знаходження зон, підзон, скибів, поперечних розривних порушень, структурно–фаціальні одиниці. На основі тектонічної схеми, яку склали О. С. Вялов, С. П. Гавура, В. В. Даниш, П. Н. Царенко, можна прослідкувати і тектонічну будову Карпатського НПП, що в науковому, пізнавальному напрямі становить вагомість багажу для туристичного здобутку: навчального, пізнавального, порівняльного, споглядального, спостережного, накопичувального, оздоровчого.

Як рекреаційно–туристичний матеріал, для туристів бажано представити стратиграфію Карпатського національного природного парку, де буде зрозуміло стратиграфічний діапазон флішового комплексу, що охоплює крейду, палеоген і, можливо, неоген. Внесок вищеназваних вчених як у науку, так і в туристичну галузь, надзвичайно великий, однак дослідження слід продовжити. Проте слід зазначити, що їхня праця є глибоко науковою, зрозумілою і цікавою, як і багато інших досліджень того часу, які і є тим фундаментом для подальших описів тектоніки Українських Карпат, а також і усього Карпатського НПП.

Важливим і цікавим рекреаційно–туристичним матеріалом для туристів є корисні копалини та пам'ятки неживої природи [9]. Хоча надра Карпатського національного природного парку бідні на корисні копалини, проте в рекреаційній роботі є сприйняття даного матеріалу і в туристичному напрямі має значення, як засвоєння нових знань та вражень**.** Такі дані про бідні корисні копалини були описані в 1993 році, проте вже пізніші, значно ширші дослідження Карпатського національного природного парку дають нам зовсім іншу картину карти корисних копалин.

Повідомлення і відвідування місць корисних копалин стане важливим для проведення історичного туризму, який дає можливість порівняння розвитку наукових досліджень на різних етапах життя Карпатського НПП та географічної науки.

«Важливі для науки й цікаві для краєзнавчого пізнання деякі об'єкти неживої природи парку й суміжної території» [9, с. 25]. Ці об'єкти цікаві тим, що знайти на іншій території їх неможливо, оскільки вони характерні тільки для території Карпатського національного природного парку.

Усі ці цікаві пам'ятки природи є важливими рекреаційно–туристичними ресурсами, вони всі без винятку будуть включені у цікаві, пізнавальні, навчальні, наукові та виховні маршрути.

Рельєф – не менше рекреаційно–туристичний ресурс, ніж інші складові частини значного складового ландшафту Карпатського національного природного парку. «Відомості щодо рельєфу парку заслуговують на увагу з наукової і природоохоронної точки зору, зокрема для з'ясування його впливу на біогеоценотичний покрив і закономірність висотного формування рослинності. Вони вкрай потрібні й для рекреаційного та туристичного освоєння парку» [4, с. 28].

Згідно рельєфу, територія природного парку ділиться на три райони: район хребта Чорногора, район Ворохтянського низкогір'я і район середньовисотних Горган. Для рекреаційно–туристичної роботи є важливим Чорногора, із шістьма своїми вершинами, що сягають 2000 м, серед яких найбільша Говерла (2061 м), і входять до одного ландшафту, який сформував цю рекреацію, у її красі, величі, науковості та захопленні, підтверджуючи ландшафтність рекреаційно–туристичних ресурсів на його території. Туристам буде цікаво побачити ці всі вершини, знати, що середня висота Чорногори – 1850 м, а довжина хребта близько 30 км. Полонинська гряда, яку

Таблиця 2

Розмір льодовиків та бічних морен у Чорногірському масиві

I	II	III		IV	V	VI	VII
		III А	III Б				
Пруту	5 – 6	1,5	3	700	8–100	1120–1140	1050
Гаджини	5	2	1,5	750	40–80	1040	950
Кизі	4	1	1,5	400	40–50	1110–1120	1050
Дземброні	4,5	1	2	100–200	50–60	1120–1130	1070
Погорілця	4,5	–	2	–	15–25	1200–1230	1190

виразно зображує Чорногора, теж у ландшафтному відношенні і ГІС складає важливий елемент. У туристичній роботі вагому рекреаційну вагу займає масштаб зледенінь Чорногори (таблиця 2) [11].

I – Льодовики долин

II – Максимальна довжина льодовика у пізньо-плейстоценовий період, км

III – Довжина валів бічних морен, що добре збереглись

III А – Правий

III Б – Лівий

IV – Ширина між гребенями валів бічних морен, м

V – Відносна висота останніх валів бічних морен

VI – Висота верхніх частин кінцевих бічних морен, м

VII – Висота ложа кінцевих бічних морен, м

У ландшафт Карпатського національного природного парку входять тераси, які теж мають певне значення для рекреаційно–туристичної роботи, особливо тераси на р. Прут від Ворохти до Яремчі, висота яких не перевищує 10 метрів. Хто прибуде до турбази «Яремча», побачить, що вона розмістилася на 25–метровій висоті з високим корінним цоколем.

Клімат і погода КНПП розглядаються як невід'ємні частини рекреації і туризму.

Озера національного парку дослідив Г. П. Міллер. На основі даного дослідження вийшла його праця [6], яка має наукове і пізнавальне значення, що надає можливість включати цих два найбільші озера – Несамовите і Марічейка – у туристичні маршрути.

Попередні матеріали і дані про озера та інші матеріали великого наукового дослідження про Карпатський національний природний парк під редакцією великих вчених М. А. Голубця та С. М. Стойка [10] дає можливість, при спогляданні сучасного стану ландшафту, його складових частин і його теперішніх рекреаційно–туристичних ресурсів, зануритися в час тодішніх вагомих досліджень і бачити теоретично стан ландшафтного довкілля того часу.

Щодо висотної диференціації рослинного покриву, то існують такі підходи, розроблені М. С. Стойком, для визначення висотної поясності у гірських країнах – ландшафтно–формаційний і еколого–типологічний [9]. Над цим питаннями працювали дослідники багатьох часів: Zapalowicr, 1889; Pawlowski, 1937; Попов, 1949; Білик та ін.; Комендар, 1966; Котов, Чопик, 1960; Голубець, 1967 та ін.

Їхнє дослідження дало можливість визначити, а із рекреаційно–туристичних ресурсів – подати туристичний, цікавий матеріал для вивчення та ознайомлення. На території Карпатського НПП, завдяки його ландшафтам, склалися специфічні екологічні умови і утворилися та поширилися реліктові та азональні фітоценози. Формації – цікаві рекреаційно–туристичні ресурси, які в ландшафтах Карпатського НПП утворені, проте, з наукової точки зору, необхідно обгрунтувати на даних ландшафтних місцевостях саме такі рослинні формації: Букові ліси (Fagetea Sylvaticae). Клейко–вільхові ліси (Alnetea Glutinosae). Сіровільхові ліси (Alnetea Incanae). Березові ліси (Betuletea Pendulae). Ялицеві ліси (Abietea Albae). Соснові ліси (Pineteasylvestris). Смерекові ліси (Piceetea Abietis). Мішані смерекові ліси. Душенії (вільхи зеленої) (Dusch Ekietea Viridis). Гірськососнове криволісся (Pinetea Mugi Mugetea). Яловечники (Juniperetea Sibiricae).

Описані нами формації діляться на субформації, які теж дуже ціняться в рекреаційно–туристичній роботі, при вивченні рекреаційно–туристичних ресурсів.

Якщо говорити про лучні формації, то за характером поширення, структурою, флористичними особливостями та народногосподарським значенням природні луки національного парку можна розділити на лісові, субальпійські та альпійські. За походженням луки лісового та субальпійського рослинних ступенів діляться на первинні і вторинні.

Луки лісових рослинних ступенів, за еколого–фітоценотичною класифікацією у межах лісових ступенів парку, виділяються такі підтипи трав'яної рослинності: луки різнотравні (Prataherboza), злаково–різнотравні (P. graminoso–herboza), злаково–осоково–різнотравні (P. graminoso–caricoso herboza). Найпоширеніші серед них різнотравні та злаково–різнотравні луки.

Субальпійські луки поширені у Говерлянському та Високогірному лісництвах, та на північному макросхилі головного чорногірського хребта. У час дослідження Карпатського національного парку колективом вчених на чолі зі С. М. Стойком і М. А. Голубцем, були назви лісництва, у яких тоді вже проводилася рекреаційно–туристична робота, у тому числі з вивчення, спостереження й опису типів лук. На даний час лісництва називаються природоохоронними науково–дослідними відділеннями, але любов і тяжіння до лук залишилося, а може і збільшилося, адже краса карпатських лук і далі заворожує і привертає увагу туристів. Луки як рекреаційно–туристичний ресурс

вирішує одночасно багато питань. Найперше це питання життєвого тонусу, де луки приносять настроєвий потенціал туристам.

Альпійські луки. Екологічні умови цього поясу несприятливі для розвитку високопродуктивних лук. Тут низькі температури, постійні вітри, висока вологість повітря та ґрунту, бідні щебенисті ґрунти, короткий вегетаційний період, але й такі умови та утворена ними навколишня природа все одно приваблює багатьох туристів.

Висновки. Складна взаємодія людини і природи все більше посилює техногенний вплив на природне середовище, а тому виникають нові завдання охорони довкілля, і найбільше в заповідній справі. Ще донедавна охорона природи зосереджувалася тільки на охороні біологічних видів, рослин і тварин що піддавалися зникненню, але з п'ятдесятих років минулого століття денатуралізація природних ландшафтів та екологічна дестабілізація навколишнього середовища змінили погляди на призначення природоохоронних територій.

Покращується методика ландшафтного обґрунтування місцевостей, які почали розглядати не лише як заповідну охорону рослинних і тваринних ресурсів, але і як соціальні позиції – використання ландшафтів для відпочинку й оздоровлення людини, в нашому випадку туристично–рекреаційна робота.

Ландшафт став найбільшим, найціннішим, найпривабливішим рекреаційно–туристичним ресурсом та набув оздоровчої функції, рівно соціального й економічного значення. При допомозі виробленої ландшафтної методики стало можливим так близько підійти до різностороннього обґрунтування рекреаційно–туристичних ресурсів усіх заповідних територій, в тому числі і національних природних парків зокрема.

Для цього в Україні, як і в інших державах, появився новий шлях продоохоронної роботи, створення мережі природних національних та регіональних парків. Карпатський національний природний парк відповідає усім вимогам і нормам, усіх напрямів охорони, збереження та відтворення її на даній території утвореної краси, так як він входить у гірський регіон Українських Карпат.

В Українських Карпатах – збережено половину всіх представників рослинного та тваринного світу, мало змінені ландшафти, де є багаті рекреаційні й бальнеологічні ресурси. Методика ландшафтних досліджень, направлена на рекреаційно–туристичні ресурси, їх вивчення, дослідження та впровадження в напрямі туристичної діяльності – дуже близька, а може і повторює методику вивчення цілого Карпатського регіону

У біогеографічному ландщафтно–естетичному й рекреаційному відношеннях найбільше ціняться мальовнича природа Горган і Чорногори, а також басейни Прута й Черемоша.

Карпатський національний природний парк на даний час у певній мірі досліджений, в чому завдячуємо багатьох відомих і талановитих вчених, що брали і беруть участь у дослідженні Карпатського національного природного парку.

Стаття знайомить з формуванням конвенції національних парків різних категорій, наближаючись до науки за рубежем де це є найпоширеніша форма охорони цінних у біогеографічному, ландшафтному й рекреаційному напрямах.

Проблема охорони територіально–значних заповідних територій в Карпатах, піддавалася науковим дискусіям, і що вивчення масивів науково–природничого призначення сягає на початок XX століття, де завдячуємо науковим дискусіям на Міжнародній конференції з охорони природи в Берні (Швейцарія), що відбулася 1913 року.

Територія Карпатського національного природного парку представлена надзвичайно цінними з ландшафтно–екологічної,ботаніко– і зоогеографічної та природоохоронної точок зору гірські екосистеми у найвищому східному секторі Українських Карпат.

Методико–ландшафтно обґрунтовуючи рекреаційно–туристичні ресурси природних парків для рекреаційно–туристичної роботи буде цікаво і цінно знати, що в Карпатському національному парку зосереджено 240 ендемічних видів і підвидів рослин, чи 6,5% усієї Карпатської флори, яка налічує близько 2700 видів, що становить понад ¼ всієї флори європейського континенту.

Дане обґрунтування, дало змогу дослідити, що на території парку охороняються гірські лісові та високогірні чагарникові й трав'яні субальпійські та альпійські фітоценотичні комплекси, насичені елементами середньоєвропейської і частково західно– та південноєвропейської флор. Теоретико–методично обґрунтовуючи територію, Карпатський національний природний показує своє значення, як екологічний й біогеографічний об'єкт, як заповідна категорія у гірських регіонах.

Рекреаційно–туристична робота включає критерії групи соціального значення, а беручи до уваги критерії рекреаційного значення екосистеми, спостерігаємо наявність у ньому основних рекреаційних ресурсів – кліматичних, бальнеологічних, рослинних, естетичних, через які Карпатський національний природний парк має високий рекреаційний потенціал. Територія парку придатна для розвитку різноманітних видів активного спорту і туризму. Фізичні географічні умови Карпатського національного природному парку, що спостерігаються у ньому і є сприятливими, дають можливість успішному розвитку альпінізму, гірському туризму, гірсько–лижному спорту, лижному трампліну, спортивній ловлі риби та інших видів туризму й спорту.

Стаття повідомляє про важливе значення ландшафтно–естетичного критерію, що базується на природних цінностях паркових ландшафтів, що є естетичною потребою туристів, екскурсантів. В статті дана розгорнута характеристика рекреаційно–туристичних ресурсів і показана їх всебічна охорона.

Список використаних джерел

1. Андрианов, МС., 1951. ‘О циркуляционных факторах климата западнях областей УССР’, *Уч. зап. Львов. ун–та, XVIII. Геогр. сб*., Львов, Вып.1, с.24–29.
2. Беручашвили, НЛ., 1986. ‘Четыре измерения ландшафта’, М: *Мысль*, 182 с.
3. Брусак, В., Майданський, МА., 2013. ‘Функціональне зонування національних природних і регіональних ландшафтних парків Карпатського регіону: сучасний стан, методи і методологія реалізації’, *Вісник Львівського університету. Серія географ*, Вип.41, с.50–69.
4. Гофштейн, ІД., 1995. ‘Рельєф’. В: Стойко С. М., Мілкіна Л. І., Тасєнкевич Л. О. та ін. *Природа Карпатського національного парку*, Київ: *Наук. думка*, 212 с.
5. ‘Карпатський національний природний парк’, 2009, За редакцією Приходько М. М., Киселюка О. І., Яворського А. І. Монографія, Івано–Франківськ: «*Фоліант*», 672 с.
6. Миллер, ГП., 1996. ‘Польове ландшафтне знімання гірських територій’: Навч. посібник, Вид. друге, К.: *ІЗМН*, 168 с.
7. ‘Організація, територіальна структура та поліфункціональне значення Карпатського національного природного парку’, 2009, А. І. Яворський, В. Й. Побережник, М. М. Приходько (молодший), Карпатський національний природний парк, Івано–Франківськ: *Фоліант*, 672 с., іл.
8. Попович, ПП., Клапчук, ВМ., 2000. ‘Стан охорони та відновлення лісових масивів Карпатського національного природного парку’, *Національні природні парки: проблеми становлення та розвитку. Матеріали міжн. науков.–практ. конф*, Яремче, с.220–222.
9. Стойко, СМ., 1995. ‘Рослинний покрив парку’. В: Стойко С. М., Мілкіна Л. І., Тасєнкевич Л. О. та ін. *Природа Карпатського національного парку*, Київ: *Наук. думка*, 212 с.
10. Стойко, СМ., Мілкіна, ЛІ., Тасєнкевич, ЛО. та ін., 1995. ‘Природа Карпатського національного парку’, Київ: *Наук. думка*, 212 с.
11. Swiderski, SB., 1938. ‘Geomorfoloqia Czarnohory’, Warszawa, 120 s.

References

1. Andrianov, MS., 1951. ‘O cirkuljacionnyh faktorah klimata zapadnjah oblastej USSR (About circulating factors of climate in the western regions of the Ukrainian SSR)’, *Uch. zap. L’vov. un–ta, XVIII. Geogr. sb*., L’vov, Vyp.1, s.24–29.
2. Beruchashvili, NL., 1986. ‘Chetyre izmerenija landshafta (Four dimensions of the landscape)’, M: *Mysl’*, 182 s.
3. Brusak, V., Majdans’kyj, MA., 2013. ‘Funkcional’ne zonuvannja nacional’nyh pryrodnyh i regional’nyh landshaftnyh parkiv Karpats’kogo regionu: suchasnyj stan, metody i metodologija realizacii’ (Functional zoning of national natural and regional landscape parks of the Carpathian region: current state, methods and methodology of implementation)’, *Visnyk L’vivs’kogo universytetu. Serija geograf*, Vyp.41, s.50–69.
4. Gofshtejn, ID., 1995. ‘Rel’jef (Relief)’. V: Stojko S. M., Milkina L. I., Tasjenkevych L. O. ta in. *Pryroda Karpats’kogo nacional’nogo parku*, Kyi’v: *Nauk. dumka*, 212 s.
5. ‘Karpats’kyj nacional’nyj pryrodnyj park (Carpathian National Nature Park)’, 2009, Za redakcijeju Pryhod’ko M. M., Kyseljuka O. I., Javors’kogo A. I. Monografija, Ivano–Frankivs’k: «*Foliant*», 672 s.
6. Myller, GP., 1996. ‘Pol’ove landshaftne znimannja girs’kyh terytorij (Field landscaping of mountain territories)’: Navch. posibnyk, Vyd. druge, K.: *IZMN*, 168 s.
7. ‘Organizacija, terytorial’na struktura ta polifunkcional’ne znachennja Karpats’kogo nacional’nogo pryrodnogo parku (Organization, territorial structure and polyfunctional significance of the Carpathian National Nature Park)’, 2009, A. I. Javors’kyj, V. J. Poberezhnyk, M. M. Pryhod’ko (molodshyj), *Karpats’kyj nacional’nyj pryrodnyj park*, Ivano–Frankivs’k: *Foliant*, 672 s., il.
8. Popovych, PP., Klapchuk, VM., 2000. ‘Stan ohorony ta vidnovlennja lisovyh masyviv Karpats’kogo nacional’nogo pryrodnogo parku (State of protection and restoration of forest areas of the Carpathian National Park)’, *Nacional’ni pryrodni parky: problemy stanovlennja ta rozvytku. Materialy mizhn. naukov.–prakt. konf, Jaremche*, s.220–222.
9. Stojko, SM., 1995. ‘Roslynnyj pokryv parku (Plant cover of the park)’. V: Stojko S. M., Milkina L. I., Tasjenkevych L. O. ta in. *Pryroda Karpats’kogo nacional’nogo parku*, Kyi’v: *Nauk. dumka*, 212 s.
10. Stojko, SM., Milkina, LI., Tasjenkevych, LO. ta in., 1995. ‘Pryroda Karpats’kogo nacional’nogo parku (Nature of the Carpathian National Park)’, Kyi’v: *Nauk. dumka*, 212 s.
11. Swiderski, SB., 1938. ‘Geomorfoloqia Czarnohory’, Warszawa, 120 s.

* * *